

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 4-50 fil.

□ □ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
1/2 an 12 cor. 1/4 an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un şir garmond:

odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □ □

Tot ce priveşte foaia
să se adreseze la: Re-
dacţiunea şi admini-
straţiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marţi, Joia şi Sâmbăta.

Cătră On. Cetitori.

Ajunşi la jumătatea anului, rugăm pe On. Cetitori să binevoiască a-şi renouă abonamentul.

Indeosebi adresăm rugarea, cătră cei-ce se află în restanţă de mai mulţi ani, să îşi achite datoria, căci foaia nu îi mai poate aştepta.

Administraţia.

Iarăş potop.

Ploaia, ce se revarsă peste întreg cuprinsul ţării, în vremea din urmă, a provocat exundări, cari ameninţă să ia proporţiile dezastrului din anul trecut. Bănatul şi Ardealul sunt iarăş prada acestor deslănţuri ale elementelor şi partea cea mai mare dintre năpăstuiţi sunt şi de data asta români.

Nu ajunge criza financiară, ce băntuie de atâta amar de vreme, nici spectrul înspăimântător al războiului, care chiar în aceste zile ni-se pare mai eminent ca oricând; n'ajunge dezastrul economic al anului trecut şi iată, că anul acesta, care s'a pornit cu făgăduinţi atât de frumoase, pare a fi strivit şi el de urgia potopului, risipind şi restul de nădejdi al bieţilor oameni, cari şi de altcum erau la sapă de lemn. Nenorocirile se ţin lanţ şi mizeria bate tot mai stăruitor la poartă. Ziarele aduc veşti din ce în ce mai înspăimântătoare, despre revărsarea Murăşului, Timişului şi a Arieşului. Recolta întregă zace pe alocurea sub apă, şi chiar dacă ar conţine ploaia, puţină nădejde mai este, ca ostenelele economilor noştri, să fie răsplătite măcar în parte, la toamnă. Pe toată întinderea acestor râuri, ales în cursul lor de jos, au eşit din alvie nămolind sămănăturile, rupând zăgazurile, oprind circulaţia şi lăsând în urma lor sămănături nimicite, sate dărăpănate, nimicind în câteva ceasuri de urgie toată munca şi toată hărnicia de ani de zile

a bieţilor oameni. Ne amintim dezastrul din anul trecut, în faţa căruia am rămas cu toţii neputincioşi ca în faţa oricărei nenorociri elementare. Mizerie şi ruină a rămas pe urma lui şi trebuiau să urmeze câţiva ani de belşug şi de muncă, pentru ca bieţii oameni să-şi poată repara pierderile îndurate în câteva ore de primejdie. Simţul de milă al publicului s'a manifestat, ce e drept, destul de frumos cu aces prilej; s'au adunat sume destul de însemnate pentru cei năpăstuiţi, s'au aranjat petreceri şi concerte în favorul lor, dar toate acestea sunt așa de puțin proporționate cu mizeria, ce a urmat. Guvernul nu a rămas nici el nesimțitor de data aceasta. Oamenii s'au pus de nou pe lucru, și au ridicat cu mare greu căsuțele dărăpănate, au început să muncească iarăş ogoarele nămolite în nădejdea, că anul viitor va fi mai bun și mai rodnic, ajutându-l să se ridice încetul cu încetul, din starea lui precară.

Și iată, că și munca acestui an e pe cale de a se risipi în vânt — și cine poate să ne asigure, că anul viitor nu va fi și el la fel? Ni-se pune o întrebare imperativă: oare statul, care cere atâtea jertfe de bani și de sânge dela cetățenii lui, nu este și el îndatorat a se îngriji de bunăstarea supușilor?

În vremile preistorice, în statele primitive ale civilizației omenești, locuitorii erau supuși tuturor capriciilor firii. Cultura lor era așa de înapoiată, încât nu le îngăduia, să opună nici o rezistență furiei elementelor. Ei aveau însă un alt refugiu, acela de a-și aduna corturile și de a-și căuta un alt locaș, unde erau mai la adăpost.

Azi neamurile, organizate în state, nu mai trăesc vieță nomadă; supoartă toate poverile pentru susținerea statului, având în schimb ocrotirea acestuia. atât în ce privește persoana lor, cât și a averii ce și-au agonisit-o.

Câte milioane încassează statul nostru în dare?

Câte mii și mii de vieți vor fi jertfite în câteva zile, în cazul unui războiu, ce poate izbucni în ori ce clipă?

Ei bine, în schimbul atâtor jertfe imense nu vrednicesc cetățenii acestei țări să fie ocrotiți și ei măcar în cadrele posibilității? Cât au jertfit guvernele pentru canalizarea, fortificarea malurilor și evitarea inundațiilor? Pentru-ce locuitorii acestei țări să trăiască veșnic cu frica în spate, fără a putea fi siguri niciodată, dacă o mare parte din ei, își vor putea realiza ostenelele muncii, ce le-au depus în decursul unui an întreg?

Să asvârl cu atâta ușurință sute de mii de coroane pentru scopuri electorale și patriotice, și pentru atâtea alte scopuri nenumite... pentru ce nu s'ar putea jertfi și pentru regularea fluviilor noastre, asigurând măcar întrucât omeneste e posibil bunăstarea populației?

Sunt atâtea întrebări, de cari ar trebui să ție cont un guvern conștientios.

Altcum țara merge tot mai sper rău, și guvernul să nu se mire, că chiar țara noastră subministrează cel mai mare procent al emigranților spre America!

Cea dintâi întrunire a profesorilor.

Intr'una din zilele trecute am primit un Convocator, care prin cuprinsul lui m'a pus într'o uimire oarecare. Doi domni, unul e directorul preparandiei noastre din Blaj, ca prezident, și al doilea dl Onisifor Ghibu, harnicul referent școlar al conzisistorului Sibian, ca secretar, mă convoacă în numele secției școlare a Asociațiunii, la întrunirea tuturor profesorilor școlilor medii românești, pe ziua de 14 Iulie n. la Sibiu. Ca mobil al acestei întruniri se amintește o veche silință a Asociației, de a grupa sub aripile sale pe profesorii școlilor medii — în vederea multelor probleme școlare dela ordinea zilei.

În credința, că e o necesitate discuția premergătoare acestei întruniri, care poate fi tot atât de folositoare, pe cât poate să se sfârșească cu o mare decepție, îmi iau voie a pune câteva din convingerile mele absolut individuale și particulare, pe aceasta hârtie.

Trebuie să mărturisesc, că nici chiar cu privire la idea unei asociații a profesorilor, sub auspiciile Asociației, nu cutez a mă declara. Deși trebuie să fim cu toții recunoscători, și în primul rând literatura și cultura poporului român, că Asociației i-a succedat să afle baza unei asemenea întruniri a latinărilor, nepretențioșii muncitorii ai ogorului cultural, e totuși o mare întrebare, dacă aceasta idee va putea să devină cândva realitate. Căci din calcul văd că sunt excluși înaintea de toate profesorii de teologie. E drept, că suntem două confesiuni și se pare exclusă posibilitatea unei colaborări pe terenul acesta, dar sunt și conșiderații, cari pot să admită o discuție. E chestia introducerii și propunerii limbii și literaturii românești în seminarii, chestia unificării terminologiei, chestia limbii cărților bisericești și multe altele, câte sunt chemate să vindece rane vechi, și să prepare un program unitar pe viitor în aceasta privință.

Rămân așadar școlile medii.

Idea Asociației privitoare la gruparea profesorilor ne-a surprins pe noi, câțiva profesorii dela Blaj, tocmai în toiala elaborării unui plan de concentrare a profesorilor gr.-cat. dela toate institutele medii, civile și seminarii. Planul nostru a fost, ca să abandonăm ideea veche a înfăptuirii unei reuniuni generale profesionale și să ne constituim într-o reuniune a profesorilor români gr.-cat. din țară. Glasul Asociației ne-a oprit deocamdată la drumul jumătatea, așteptând, ca întrunirea din 14 Iulie, să afle baza unei

înțelegeri, care până acuma, tocmai din vina profesorilor, nu s'a putut afla.

Noi am contemplat viitoarea concentrare a profesorilor, așa după cum o reclamă interesele școlii și ale profesorilor. Asociația crede, că un astfel de program întrece puterile sale și, foarte corect, a acceptat deocamdată numai: interesul școlii. E bine și așa. Regretabil e numai, că dnii convocatori nu ne-au prezentat și un elaborat, care să cuprindă planul amănunțit, cum cred dnialor posibilă o colaborare, și care să servească de substrat la debaterile, ce vor urma. Mi-e teamă că în lipsa unui proiect de natura aceasta, discuțiile vor bate câmpii și rezultatul va fi nul. Chestionarul primit în zilele aceste, dela care așteptam îndrumările de lipsă, e o adunare de date statistice, pe cari le cunoaștem toți din anuarele școlilor. Iar dacă convocatorii cred, că e suficient, dacă vor prezenta proiectul de discuție numai la ședințe, greșesc. Studiarea lui aprofundată va lămurii mai bine situația și va înlesni o soluție multămitoare. Altcum din tot complexul chestiilor școlilor medii un singur lucru pozitiv e pus la ordinea zilei: *Chestia manualelor de școală*.

Și mai e un lucru, care e bine să se remarce. Oamenii să-și dea seama de împrejurări și să nu vină înarmați la Sibiu, că nu la războiu mergem, ci pacea o vom. E bine să se accentueze și aceasta, pentru că văd din Chestionar, că unii domni dela Brașov vorbesc prea de sus. În cazul de față au de a face cu colegi, cari cunosc situația și știu aprecia — valorile. Tonul magistral al direcțiunii din Brașov, deasemenea nu cadează cu scrisorile domoale și modeste a celorlalte școli medii, din cari transpiră silințele spre bine, cel puțin și dorul bunei înțelegeri.

Le-am scris aceste fără nici un gând

râu. Am convingerea, că dacă o menii își vor da bine seama de împrejurări, se va putea ajunge eventual la o înțelegere. În caz contrar, ne vom împărăștia fără nici un rezultat, după cum de regulă se întâmplă cu adunări și conferențe, la cari iau parte prea mulți oameni — învățați.

Un profesor.

Ancheta Românilui.

„Românul“, nrul 132 l. c., publică, cu un tipar deosebit o corespondință datată din Blaj „dela trimisul special“, în care se spun lucruri revoltătoare. Românul s'a angajat să ancheteze în chestia episcopiei de Hajdudorogh, a încredințat cu aceasta afacere pe cineva, care după cum vedem mai suferă și de un deosebit — bun simț. Cât despre cunoștința de cauză nu mai vorbim. Atâtea înexactități nu s'au mai scris de mult în aceasta materie. Articolul mai vrea, să fie și expresia fidelă a revoltei clerului înalt din Blaj, privitor la episcopia de Hajdudorogh. În privința aceasta rischează — cu aluzie la autorii — afirmații cari sunt curate injurii la adresa clerului din Blaj. Noi numai regreta putem, că cineva sub masca autenticității, a putut să abuzeze atât de mult de numele clerului nostru gremial și să publice lucruri, cari nu există, decât cel mult în închipuirea corespondentului. În privința aceasta mai primim și următoarea:

Intimpinare.

„Românul“ din Arad în primul numărului 132 a. c., ocupându-se cu episcopia gr.-cat. de Hajdudorogh, în mai multe locuri ne amintește și pe noi, pentru că să ne pângărească toate gândurile și sentimentele, ce le-am manifestat sincer, număr de număr, în mai bine de un an de zile, în chestia înființării acestei episcopii.

FOIȚA.

In excursie prin Bănat.

Trecutul și prezentul.

II.

Să tâlcuim deci cele de mai sus, lăsând ca alții să dovedească, dacă expunerilor noastre corespund întru toate realității, ori nu.

Zicem așadar: Plecat-au plecat, din oarece sat... Adecă din Roma au plecat, trei surorile... trei expediții, împotriva dacilor, cari primejdiau confiniile imperiului roman. Dintre aceste trei expediții așa se vede, că două au fost armate, a treia surorea — Ana Giurgiuliana — au fost coloniile râvnitoare după teren neexploatat, cari au venit sub scutul acvilei romane, silindu-se a cuceri nouă teritorii pe seama negoțului și culturii romane. „Ele tot umblară, până tăbăriră... Și mi se vorbiră și se sfătuiră, pe Ana s'o lasă și să plece acasă.“ Oștirea și-a făcut datorința, dușmanii au fost sfărmași. Ei s'au supus și au jurat credință. Au primit în țara lor oameni, meșteșugari, cultură nouă. Au jurat — dar numai în silă. Legiunile s'au întors la adăposturile lor dela confiniile întărite de pe malul drept al Dunării, iar pe pământ străin, impresurați de mii de

dușmani rămase: Mândreață de floare, ca rază de soare, Ana Giurgiuleana... coloniile.

Suferințele ei în codrul secular sunt suferințele romanilor până la Iovan Iorgovan, până la Traian. Dușmanii sunt tot mai cutezători. Romanii sunt amenințați din toate părțile, până-ce... Ea tare mergea, șerpele o ajungea, și mi-o cuprindea, mijlocu-i strângea iară ea striga. Codrul răsuna...

Glasul de durere al celor părășiți pe plaiurile Cernei a răsbătut la — Ioan Iorgova, braț de buzdugan. Traian a plecat cu oștire împotriva vrășmașului. Trece Dunărea, hotărît să-și tragă seama cu șerpele veninos... Iovan Iorgovan braț de buzdugan, sabia învârtea, șerpele tăia, tot îl dumica. Iar fata îi zicea: Tare sămănam, să ne întrebam, de ce neam suntem? Eu sunt fată de împărat dela Scăpătat... Iar el zice: Eu sunt fiu de împărat dela Scăpătat. Împăratul cunoaște romanul de pe pământ străin după graiu, după făptură, după port. Acesta îl cunoaște pe el căci... Amândoi sunt dela scăpătatul Soarelui — dela Soare-apune, de pe malurile Tibrului...

De încheiere reproduc și blăstămul dela sfârșit, a cărui plăgi fatale și azi le mai simțim; Tu să fii la răsărit, ca și cerbul rătăcit, eu să fiu la Scăpătat, ca și leul vătămat...

Vă trebuie o mai frumoasă poveste despre începutul neamului românesc? Începutul tuturor neamurilor e nebulos. Mituri,

legende, basmuri și cântece acoper cu haina lor diafana acele mari momente ale plămădirii unui popor, care la un moment dat se grupează după grai, după fire, după interes și își scrie cu putere numele pe paginile istoriei.

Și mai e o împrejurare, care merită o minuțioasă cercetare. Pe Olt, pe Târnave, pe Murăș există un soi de țigani nobili, cărora poporul le zice băieși. Au de regulă locuință stabilă, sunt în mare parte meșteșugari, unii negustoresc cu porci. Sunt aproape toți frumoase tipuri de oameni, cam oacheși, dar nu se pot zice negri. Au portul lor deosebit și trăesc ei de ei. Numai vorba le e — *bănățânească*. Curat bănățânească. Și oamenii le zic băieși, cu toate că neam de neamul lor n'a văzut băi. Fac troci, coșerci, lopeți, furci, fuse, împletesc legene, etc., dar de băi nu știu. Nu se pot zice țigani, deoarece n'au nici în clin nici în mănecă cu aceia. Ei formează o deosebită clasă de oameni, care ca rang social s'ar putea pune între români și țigani...

În Bănat există deasemenea soiul acesta de oameni, cu aceleași ocupațiuni, cu același conservativism. Numai că acestia vorbesc — *ardelenește*.

Și acum vino tu Muză și ajută-ne ca să deslegăm și aceasta enigmă! În timpurile vechi, poate chiar la începutul plămădirii limbii daco-române, stăpânii țerii, romanii au trebuit să se convingă, că poporul acest au-

Deosebit ne-a surprins și ne-a izbit dureros afirmația următoare: „S'a interpretat strâmb declarația din 'Cultura creștină' revista clerului unit, (nr. 13. anul 1912. pag. 388) în care spunea..., pentru o greșală politică a Romei, noi nu ne putem primejdia mântuirea sufletească. Această declarație era făcută din motive de tactică binecuvântate, și din partea unui organ al clerului se înțelegea“.

„Când vorbele însă nu au caracter oficial, se poate auzi dela ori-care membru al clerului român gr.-cat. că pentru comunele răpite, singura soluție este *dacă* nu se va revisui bulla, trecerea la *altă* confesiune.“

Impotriva acestei insinuări și concluziuni false protestăm cu toată tăria convinșerilor noastre religioase. Noi nu considerăm credința de o haină, pe care s'o schimbăm după anutimpuri, ori s'o lăpădăm chiar, ci de *temelia de granit* indispensabilă a fericirii vremelnice și vecinice a popoarelor și a indivizilor. Noi nu suntem mercenarii, și fiii și slujitorii credincioși ai Bisericii romane, care ne-a născut de două-ori: ca Români și ca creștini, careia ne supunem nu ca sclavi, ci ca fii credincioși și recunoscători, cari am nutrit totdeauna credința, că Roma va îndrepta răul, ce ni la făcut sedusă fiind: crezând în promisiunile guvernului, că limba noastră ca limbă vernaculă va rămânea în instruirea și conducerea credincioșilor nestrîi români.

Noi și astăzi mărturisim credințele exprimate în anul 13 trecut (p. 388), la care se referă autorul articolului din Românul, rumpând o parte din propoziția, care în întregime e următoarea: „Suntem și noi de părerea d. Iorga“ (că după o tradiție de două ori seculară, așa ceva nu se mai poate adevăra părăsirea Bisericii gr. cat. —) „numai cât nu singur pentru aceea, că aceasta nu

se mai poate, ci și din motivul, că pentru o greșală politică a Romei, asupra căreia se poate reveni, și ale cărei urmări stricătioase se pot paraliza, noi nu ne putem primejdi mântuirea sufletească.“

Amenințarea cu *retorziune* în România împotriva Bisericii rom. cat. de acolo pentru Hajdudorogh e din domeniul fantaziei și ținem, că ar fi un mare defect creștinesc și omenesc să faci nedreptate plane aceluia care, știind și voind, nu și-a făcut nedreptate.

Organizarea Bisericii noastre pe baze independente de Roma și fără a trece la la altă confesiune, cum spune tot „Românul“, o ținem de absurditate.

În fine ne spunem convingerea, că Biserica noastră în durerile din cauza Hajdudoroghului nu va pieri din potrivă toate semnele arătând, că se renaște, se întărește și va aduce bogate roade ca Biserica gr. cat. română: morții ei s'au îngropat, cei prinși se vor elibera, cei bolnavi se vor vindeca și toți cu cei sănătoși vom merge înainte.

„De aceea — ziceam în nr. 13 an. 1912 și zicem și acum — cerem de nou, ca presa noastră de zi, să nu mai publice tot felul de îngăimări, cari se prezintă ca nește îndrumări, ce reoglindează opinia publică, în realitate sunt însă izvorul celei mai primejdioase desorientări și anarhii.“

Suntem recunoscători ac-elora, cari vreau și știu să ne ajute în chestiunea aceasta, iar pe „incurcă-ite“ li rugăm, să nu strice cu inexactitățile lor.

Redacția „Culturei creștine“.

Discursul dlui deputat național Dr. Ștefan Cicio Pop cu prilejul desbaterii asupra proiectului cvincvenalelor.

Onorată Casă!

Mărturisesc sincer, că ținuta atât de psihologică este explicabilă a d-lui referent a făcut o adâncă impresie asupra mea. Atunci când a voit Dsa. Sa să motiveze partea aceea din proiect pe urma căreia preoții cu calificăție mai puțină sunt echiși dela binefacerile cvincvenalelor, — partea aceasta a prezentat-o foarte cu greu și se vedea că un astfel de principiu nu poate fi adus în consonanță cu sufletul lui poetic, ca să-i lipsească chiar pe aceia de binefacerile legii, cari sunt mai avizați la aceasta.

Premițind aceste, dați-mi voie să arăt cât de nedrept este acest proiect de lege, având în vedere acelea principii fundamentale, pe cari ministerul a declarat că le va aplica față de biserică și cari sunt depuse în articolul XIV de lege din 1898 și să documentez, că din toți acești articoli de lege a primit ministrul numai ceea ce e pentru biserică vătămător și a abandonat acelea principii, cari sunt bune, și se află depuse în articolul de lege amintit. În par. 8. se statoresc acelea dispoziții grave, prin cari preotul e quasi scos de sub jurisdicția și dreptul disciplinar al autorității sale bisericăști și e pus la dispoziția guvernelor. Se abandonează total art. de lege XIV din 1898 și XIII din 1909 cari spun, că îndată-ce raporturile visteriei statului vor admite, aceste venite se vor ridica.

În aceste legi nu s'a amintit niciodată, că numai venitele anumitor preoți se vor ridica și a celorlalți nu.

tochton, romanizat nu este de toată încrederea și din ce se îngrămădesc norii deasupra imperiului, își ridică și el capul mai sumet în fața situației. La un moment dat romanii au recurs la vechiul sistem de subjugăție. Au exilat fruntașii din diferitele provincii. Mulțimea rămasă fără conducători, se împăcase iute cu soarta, iar urmașii vechilor conducători ai Bănatului, de silă s'au stabilit în țara Făgărașului și aceștia în Bănat — Dumnezeu știe? Dar e la tot cazul mai bine și pentru bieții băieși, să aibă senzația unei descendențe nobile, decât proasta convingere de până aci.

Și acum câteva considerații geografice!

Bănatul e cvadrilaterul cuprins la trei margini de cele trei râuri mari ale țării: Dunărea, Tisa, Murașul, iar dinspre ost se ridică munții Severinului până la înălțimi de 2300 metri. Întreg acest teritoriu este locuit în mare parte de români, cari fac jumătate din totalitatea locuitorilor. În Caraș-Severin sunt aproape nouăzeci de procente români, în Timiș e proporția egală între români deoparte, și nemți sârbi de alta. În Torontal scade numărul românilor, aci sunt sârbi în majoritate. În definitiv două popoare se pot considera acasă la ele pe acest pământ: Români, cari se coboară dinspre munții Severinului spre șesurile uriașe ale Begeiului și Timișului și Sârbi, cari pornesc dinspre Tisa încoace. Între aceste două populațiuni s'au icuit coloniile germane,

aduse la restimpuri deosebite de prin toate părțile Germaniei și Austriei. Afară de aceștia mai trăesc aci vre-o treisprezece neamuri de oameni. Amestecarea e mai mare în valea Begeiului, unde comunele se perânda după toate naționalitățile. Afară de cei amintiți mai sunt aci: bulgari, francezi, italieni, slovaci, ruteni, într'o mare amestecare.

E interesant ceea ce spune renumitul etnograf Hunfalvi despre șvabii din Bănat: „Acum sunt tare multe comune germane, cari în secolul trecut erau încă românești, sârbești, ori slovești. Germanii sunt cu mult mai pricepuți, mai lucrători, mai cruțători, decât românii și sârbi. Aceștia nu prea se bucură, când se așază la ei vre-o familie de șvab și își cumpără pământ în sat. Mai ales sârbi țin foarte mult la pământurile lor, dar când năcazul li constrânge, ca sa și-le vândă, de regulă nu se află alt, cumpărător, numai neamțul. Așa se așază pe încetul câte un neamț în satele sârbești ori românești, apoi vin și alții. Până ce nemții sunt în minoritate se acomodează și învață limba vecinilor lor, dar îndată ce ajung la majoritate, vecinii sunt constrânși să le învețe ei limba. Nemții pun mare pond pretotindenea pe școală și băeții sârabilor și românilor, dacă voescă învețe ceva trebuie să cerceteze școlile lor. În multe comune mestecate există o învoială reciprocă, pe urma căreia tot la trei ani se

alege un neamț de primar, apoi la alți trei ani un altul. În timpul din urmă însă nu s'a mai observat acest obicei, ci s'a ales și după trei ani tot neamțul.“

Altcum după datele statistice au fost în anul 1718 în Bănat numai 10 comune nemțești și și aceste mestecate. În 1761 erau deja 17, în 1771 57, în 1840 92, iar acum sunt 98 de comune curat nemțești în 29 sunt nemții într'o covârșitoare majoritate, în 72 în minoritate respectabilă, și răsleți mai sunt în vre-o 200 comune.

Au fost cucerite de șvabi, în relative scurt timp, 16 comune românești, 15 maghiare, 7 sârbești, 4 slovece, 2 rutene, 4 franceze și 2 comune italiene. Clec a fost în 1813 comună curat românească, azi are 1204 locuitori nemți și 133 români, Șagul a fost mai înainte comună curat românească, azi sunt șvabii în mare majoritate și românii câți mai sunt vorbesc — nemțește. Ghiroc, Chisoda, Clopodia, Lovrin, Toloadio etc. sunt incolțite azi binișor de germani, cari se sporesc uimitor și duc o vieță cumpătată. În 1770 erau în Bănat 40 mii de șvabi, azi sunt peste 360 mii.

Amestecării și invasiunii neamurilor străine este a se atribui și împrejurarea, că din ce ne depărtăm mai mult de munți, vom afla tot mai puține note originale în portul, în obiceiurile românilor. Ici și colo de abia tipul mai arată descendența deosebită, încolo toate se pe o formă. Într'o mare

Ou. Casă, dispoziția §-ul 8 prin care se transmit dispozițiile grave privitoare la preoți, se pune această întregire de venit pe niște temelii atât de labile, încât pot să zică, că atarnă tot dele bunăplăcerea Ministeriului, ca preotul să capete ori nu întregirea venitelor. Curios, că teama autorităților bisericești cât de mult se adevărește față de puterea de stat, care se trudește pas de pas să-și asigure teren nou în detrimentul autorităților bisericești, a episcopilor și autonomiei. Art XIV din 1898 stăporește, că statul se amestecă în dreptul disciplinar, în anumite împrejurări, când autoritatea bisericească nu pornește la timp procesul disciplinar sau dacă l'a pornit și în cursul aceluia delinquentul a fost absolvat, are totuși drept să sisteze ajutorul de stat, așadar deja în acest stadiu primitiv, statul își revendică îndreptățirea de cenzurare față de autoritățile bisericești, când spune, că aceste autorități au aflat de vinovat sau nu preotul, statul îi poate sista întregirea venitelor dacă vrea (Aprobări). E foarte bine, dar atunci nu poftiți a profesia altceva ca principii de guvernament, ci poftiți a spune sincer că ce vreți pentru-că noi oamenii naivi de regulă cenzurăm programul guvernului și din acela înțelegem alte lucruri.

Contele Tisza I. a zis în vorbirea sa de program, că pacea religioasă o consideră de un eminent interes de stat, care residă în adevărata simpatie și sentiment de prietenie a diferitelor confesiuni și mai residă în aceea necesitate, care caută tovarăș și la acelea confesiuni, cari servesc același scop nobil, dar cu alte mijloace.

El amintește în această vorbire că se pune pe punctul de vedere al egalității, dar nu numai al egalității aparente, ci pe adevăratul punct de vedere egal și confirmă quasi punctul meu de vedere, când spune, mai ales referitor la confesiunile protestante, că se va ocupa și cu dorința veche a acelor, ca desbrăcând donațiunea de stat stabilită pentru acelea din forma labilă a titlului din

comună românească am dorit să văd jocul, să aud cântecele lor particulare și — am rămas decepționat. Portul le e pitoresc, dar în mare parte sârbesc, jocuri proprii nu au — joacă ciardaș, iar în locul cântecelor și doinelor noastre, cântă pe păc, păc, păc și altele, — în cor.

Mi-am ultat să amintesc, că în schimb am observat aci un spirit deosebit întocmit pentru o mare regularitate. Nicăiri atâta oameni dresați pentru scala muzicală, ca aici!

Comunele sunt frumoase, cu uliți largi, plănuite militărește. Pe marginea trotuarelor se înșirue arbori, iar la ferestri se ivesc perdele, rolete și oluri cu flori. Curțile oamenilor sunt în parte pardosite și le țin în mare curățenie. Aranjamentul caselor este cel obicinuit în orașele mici din provincie. Un gust internațional respiră de pretutindenea, care de mult va fi înghițit resturile răslețe din sufletul deosebit, a unui popor deosebit. În schimbul lor a venit cel puțin gustul, luxul și — duhul modern.

Oct. Prie.

preliminar, ca aceea să devină o dotațiune de un caracter stabil.

Noi ne conducem de principiu: Quod uni justum, alteri aequum. Dacă el ca un per eminentiam mare protestant, zice că astfel voește să asigure biserica protestantă, atunci așa cred, că și noi avem dreptul ca să pretindem pe seama tuturor confesiunilor aplicarea tot a acestui procedeu.

Gândiți-vă numai asupra acestei situații cu totul nedrepte și vedeți, că astfel prin trecerea dreptului de disciplină într'un mod indirect în mâinile guvernului nu vom perde noi încetul cu încetul acea legătură care îi leagă mai cu seamă pe episcopii noștri de preoții lor, iar această legătură trebuie să fie tare și nerăsturnabilă. Dispozițiile legii sunt astfel că ele provoacă oarecum pe preoți, ca dacă e de lipsă să se apropie atât mai mult de guvern chiar și dacă nu pe drumuri fățișe...

Mai cu seamă acest procedeu trebuie luat în considerare în împărțirea puterii oficiale, deoarece dacă noi zicem, că Mântuitorul a dat porunca: „Dați Cesarului ceea ce e a Cesarului, iar lui Dumnezeu ceea ce e a lui Dumnezeu“, atunci în toate acțiunile și faptele noastre trebuie să fim consecvenți și să aplicăm și noi acest principiu.

(Va urma.)

Hotărârea preoțimii tractului protopopesc Lunca (Oradea mare) în chestia cvincvenalelor preoțești.

În sinodul districtului protopopesc Lunca întrunit la 17 Iunie n. s'a adus următoarea hotărâre în chestia cvincvenalelor:

„Preoțimea română gr.-cat. din districtul protopopesc de „Lunca“ întrunită în sinodul de primăvară se simte greu neîndreptățită și adăne jignită în aspirațiunile sale juste prin proiectul de lege referitor la cvincvenalele preoților, prezentat camerei deputaților de actualul Ministru de culte în luna Iunie.

Preoțimea română a așteptat ca prin noul proiect se va repara nedreptatea, ce s'a făcut clerului și bisericii noastre în art. de lege XIII—1909 prin care de-o parte a fost neîndreptățit clerul nostru bienalist, iar de altă parte s'a pus o piedecă mare în calea dezvoltării libere a bisericii noastre unită cu Roma, cerând ca condiție a înființării nouilor parohii 800 suflete și chiar și în acest caz asigurând statul numai jumătate întregire congruală pentru preot, lăsând restul în greunământul nou înființatei parohii.

Noul proiect în loc să fie sanăt greșelile trecutului, ne-a adus noui decepții. Prin proiectul referitor la cvincvenalele preoților, o și mai mare parte a clerului nostru e pusă la discreția guvernului. În loc să se fi cassat clasificarea preoțimii în sistemizați și bienaliști — carea clasificare în sine era o nedreptate față de clerul cu mai puțină calificățiune, care aceleași servicii le prestează bisericii, societății și statului, ca și preoțimea cu calificățiune completă — noul proiect restringe și mai mult libertatea bisericii de a-și înființa parohii noi și susține pe cele vechi, iar în clerul nostru vără a treia

categorie, a preoților evalificați, cari însă nu pastorează ca preoți de sine stătători, pentru cari prin dispozițiunile proiectului chestionat favorul legii intenționat devine iluzoriu, ba întru cât guvernului îi stă în voie, ca din considerații speciale și pe aceștia să-i poată împărtași în ajutor, noua lege ar introduce în cler spiritul corupției și servilismului, care pentru ridicarea nivelului moral al clerului numai edificător nu poate fi.

Este o nedreptate, ce să face preoțimea care pastorează în parohii mai slab dotate, pe cari §-l 5 al proiectului îi lipsește total de îmbunătățirea salarului lor prin cvincvenale.

Asemenea sunt jignitori pentru Biserica și clerul nostru aproape toți paragrafi proiectului amintit.

Luând toate acestea în considerare preoțimea tractului protopopesc gr.-cat. de Lunca întrunită în sinodul de primăvară protestează contra legii proiectate de actualul Ministru de culte referitor la cvincvenalele preoțești. Intențiunea proiectului de întregire a salarelor preoțești prin cvincvenale nu poate fi, decât ameliorarea situațiunii materiale a clerului, ca astfel să fie capabila de-ași împlini misiunea sa sfântă și între împrejurările economice grele de azi, prin urmare dispozițiunile proiectului în loc să saneze neajunsurile în sâmnul echității și al dreptății, sunt menite singur, ca să pună noi piedeci și greutăți în calea dezvoltării libere a Bisericii și să casseze libertatea morală a celei mai mari părți din cler, neîndreptățindu-l în modul cel mai arbitrar și constringându-l să cerșească mila guvernului.

Noi cerem ca toți §-ii jignitori Bisericii și clerului să fie cassați din proiect, ca salarele și cvincvenalele să se dea tuturor preoților pe-o formă atât celor deplin evalificați, cât și celor cu mai puțină calificățiune și cerem sus și tare, ca în calea dezvoltării libere a Bisericii noastre să nu se pună nici o piedecă prin restricțiunile proiectate în §-ii proiectului. Noi prin serviciul nostru de preot servim nu numai interesele Bisericii, dar prestăm și statului servicii, pentru cari credem, că suntem vrednici să fim ajutați de stat fără restricțiuni și fără să se atenteze la libertatea noastră morală, pentrucă toți deopotrivă simțim greutățile traiului și lipsiți de mijloacele materiale, pe lângă cea mai mare bunăvoință nu suntem în situația de-a ne pute jertfi toate puterile în serviciul idealului, cărui ne-am dedicat. Cerem dar nu milă — ci remunerarea dreaptă și echitabilă a serviciilor noastre.

Ne rugăm dar umilit, ca Preaveneratul Ordinariat diecezan în conțelegere cu Ordinariatele tuturor diecezelor noastre unite cu Roma, să facă pașii necesari la înaltul Ministru, ca gravaminele noastre să fie luate în considerare; ca proiectul să fie astfel modificat, ca justele așteptări a Bisericii și clerului nostru românesc să nu fie nici puțin neîndreptățite prin o eventuală lege adusă în înțelesul proiectului din chestie“.

Reviste.

Inceperea războiului sârbo-bulgar.

Telegramele mai nouă anunță, că războiul între aliați a început fără nici o formalitate diplomatică. Trupele bulgare au trecut pretutindenea zona neutrală și au atacat pe greci și sârbi. Luptele au început pe întregă linia, deși războiul nu e formal declarat.

Armata de sud a Bulgariei, corpul cel mare, s'a desfășurat în formă de semicerc în jurul Salonicului.

O parte din trupe au trecut râul Vardar și au distrus calea ferată ce leagă orașul Uesküb cu Salonicul, în apropiere de localitatea Ghevgheli.

Distrugerea liniei ferate a fost făcută de armata bulgară cu scopul de a tăia legătura armatei sârbe din Macedonia, cu armata greacă din Salonic.

După această operație trupele bulgare au pornit un atac contra trupelor grece, pe toată linia.

În același timp o armată bulgară mai mică a atacat armata sârbă de-alungul râului Zletovo, pe o întindere de 70 Km., spre nord de orașul Istip.

Atacul acesta are de scop, după cum se vede, să țină în loc armatele sârbe, spre a nu merge spre Salonic să dea ajutor armatei grece.

Luptele au continuat toată ziua și rezultatul lor n'a fost cunoscut până noaptea.

Planul bulgarilor pare a fi de a reduce la tăcere pe greci, prin îngrângerea armatelor eline adunate la Salonic și împrejurimi.

Odată grecii înfrânți și Salonicul cucerit, bulgarii ar avea să se lupte numai cu sârbii, deci lupta lor ar fi numai contra unui adversar.

Diverse.

Intru mărirea lui Dumnezeu! Sânta noastră biserică de mult avea lipsă de un potir, după ce toate le avea în rând. Această lipsă și dorință a ei s'a și împlinit, când din darul lui Dumnezeu binefăcătorii Dl Andronic Fleșeriu și soția s'a Maria, au dăruit un potir de argint în preț de 180 coroane. Niculae Fleșeriu și Elisabeta Câmpian au cinstit 2 icoane, a Mântuitorului și a Preacuratei Vergura Maria, în preț de 20 coroane. Zenovia Fleșeriu, Virsavia Dragomir, M. Florea, Maria Negru, au dat câte un ștergariu în preț de 50 cor. Primească binefăcătorii și pe calea aceasta mulțumite sincere, iar bunul Dumnezeu răsplătească-le

însușite faptele creștinești, cari le-au făcut pentru podoaba casei Lui. — Copșa-mare la 27 Iunie n. 1913. Iosif Cutean, adm. par.

Biserica și învățătorii. Ni se trimite spre publicare următoarele: I. Declarație. Subscrisul convingându-mă, că cele scrise de mine în nr.ii 64, 80, 91 și 106 din an. 1912 ai „Unirii“ în polemia cu „Învățătorii interesați“ din districtul Morlacii, s'au bazat pe informații false și neexacte, declar că regret din inimă cele întâmplate și le retrag, iar dacă i-am vătămat cu ceva le cer scuzele. — Bologa, în 1 Iulie 1913.

Septimiu Popa.

II. Declarație. Subscrișii în urma declarației de mai sus a dlui Septimiu Popa, declarăm, că întrucât în polemia noastră ziaristică cu dsa din numerii 79, 85 și 97 din an. 1912 ai „Unirii“, s'au strecurat și unele vătămări personale la adresa d-sale, regretăm din inimă și-i cerem scuze. — B. Huiedin, la 1 Iulie 1913.

„Învățătorii interesați.“

Jertfa aviațiunii: Aviatorul Barison din Lüttich și cu un călător au căzut dela o înălțime considerabilă. Călătorul a murit pe loc, iar aviatorul a primit răni mortale.

Mahmud împușcat. Ofițerul general la gendarmarie, complice în omorul lui Mahmud Setket, a fost împușcat în Anadolia, de ostașii, cari îl urmăreau.

Preot sârbesc împotriva limbii maghiare. Preotul sârbesc Lazar Levity, propunea religiunea la școala civilă din Segedin, în limba sârbească. Provoacă să respecte ordinul ministerial a răspuns, că el are ordin dela episcopul său să propună religia numai în limba sârbă. Atunci directorul i-a detras honorarul. Preotul pur și simplu n'a mai ținut ore și n'a dat calcul din religiune. Cu toate acestea conferența a hotărât ca în testimoniile băieților la rubrica: Observațiuni să scrie: *se promovează în clasa superioară.* Directorul aduse cazul la minister și a cerut deslușiri referitor la propunerea religiei pentru viitor.

A cui e glonțul? Un medic, pe câmpul bulgar de războiu, a operat un ostaș din Muntenegro. A scos din el un glonte pe care l-a primit dela ostașii turci. Rănitul s'a vindecat și a cerut ca să i-se predea lui glonte pe care l-a ținut de suvenir. Medicul însă nu s'a învoit, căci doria să și-l rezerve și-și, spunând, că glonțul nu e al aceluia, care l-a purtat în pânțele, ci aceluia, care l-a scos.

O foaie medicală din Paris a dat în publicitate cazul și a cerut părerile celor competenți, să spună a cui e dreptul în conflictul de față?

I. *Potherat*, medic de spital zise: — Glonte pe care l-a scos din el, e al aceluia, care l-a trimis, dar acela cam rar își reclamă proprietatea.

Medicul *Ewald* susține: — Până când glonte pe care l-a scos din el, e al statului. Dar dacă arma a fost proprietatea privată a contrarului, atunci glonte pe care l-a scos din el, e al aceluia, care l-a aflat, căci poate presupune cu siguranță, că dușmanul i-l-a trimis de cadou. Și proprietatea privată fiecine și-o poate dona cui voiește.

Victor Pauchet, operatorul spitalului din Amiens spune: — Partea aceea a corpului, pe care operatorul a delăturat-o din corpul pacientului, e a operateurului. Asta se întâmplă și cu obiectele de un preț mai băgatel. — E sigur, că decumva o damă ar înghiți întâmplător un cerel de briliant eu i-l-ași reînapoia.

În discuție se amestecă și o femeie avocat. Aceasta spune: — Dacă părțile operate ar rămânea operatorilor, atunci la clinica de maternitate toți copiii ar fi ai chirurgilor...

Regele Angliei la Tarul. George, regele Angliei va face o vizită Tarului Rusiei. Ambasadorul englez, contele Benckendorff va sosi încă în săptămâna viitoare, ca să fie prezent la primirea ce i-se va face regelui George din Anglia.

Logodnă. Relica Pop și Dr. Valeriu Hango, fidanțați.

Petreceri. Comitetul central sălăgean invită la concertul artiștilor cântăreți dnii: Șt. Mărcuș, I. Crișan și dșoara A. de Barbu, ce se va da în 10 Iulie a. c. seara la 8 ore, în sala hotelului orașenesc din Șimleu, din prilejul adunării generale a Reuniunii femeilor române sălăgene și a Reuniunii învățătorilor români sălăgeni.

Nenorocire de tren. În apropierea orașului Ondar (India) un tren de persoane trecând peste un pod de lemn slab, a căzut în râu. Până seara au aflat 17 cadavre. Morți însă sunt mai mulți.

Inchiderea republicanilor. Poliția din Makó, a pedepsit cu 15 zile închisoare și 200 cor. amândă în bani pe membrii cari au luat parte la cina republicană din 14 april. Tot din acest motiv a pedepsit ulterior și pe advocații Dr. George Nagy, Dr. Espersit și Dr. Eug. Ács.

Se vând din mână liberă 20 (douăzeci) drepturi de optare la douăzeci de acții din noua emisiune a băncii „PATRIA“ din Blaj.—

Explozie într-un magazin de prav de pușcă. În magazinul din Möllersdorf s'a întâmplat o groznică explozie. Pentru localizarea focului au fost duse acolo și câteva trupe de ostași din Wienerneustadt și ostirea de pază din Möllersdorf. Localizarea sa făcut foarte cu greu, căci vântul sufla prea tare, așa că numai pela orele 6 p. m. a succedat stingerea aceluia. Cauza exploziei nu se știe.

Fugari. În Franța începând din anul 1909 și până în 1911 au fugit în străinătate, din cauza sentinței, 76,000 ostași fugari.

Cupee de cl. III. la accelerat. Direcțiunea căilor ferate a făcut încercarea cu introducerea clasei III la trenurile accelerate și afacerea sa dovedit de rentabilă. Dela toamnă începând toate acceleratele vor avea și clasa III-a.

Victimile cutrămurului de pământ. Din cauza cutrămurului de pământ plafonul școlii din Ragiano-gravina sa prăbușit rănind greu pe 20 de elevi.

Insula Thasos în flăcări. Insula Thasos este în flăcări aproape întreagă. Incendiul a izbucnit înspre capul sf. George unde Grecii au dat foc unei păduri uriașe.

Moartea lui Nedin Eddin.

După o știre din Constantinopol, Nedin Eddin, unul din fii Sultanului, a încetat din viață în 28 l. c. după un morb îndelungat, în vrâsta de 32 ani.

Mulțămîță publică. Tinerii industriași români din Blaj aduc călduroase mulțumite ilustrului mecenat Vasile Stroiescu, care, la invitarea petrecerii lor din 16 Iunie, a răspuns cu suma de 20 cor. Suma de sus s'a transpus la fondul societății meseriașilor din Blaj. Pentru comitet Sever Pop.

Moartea văduvei lui Coloman Tisza. Ieri a murit în Mezökapos în vrâsta de 74 ani văduva contesă Ileana De Genfeld. A fost soția lui Coloman Tisza și mama actualului ministru Ștefan Tisza. Osemintele i le-au transportat în cripta familiară din Gest.

Posta Redacțiunii.

Mai multora: Manuscrisele nu se înapoiază.

Partea Literară.**Despre viața curată.****Indreptar pentru tinerii culți.**

de

ANTONIU SZUSZAI.

Trad. de

EMIL TATAR.

(Continuare).

Multe romane și bucăți teatrale se pot numi de școlile diavolești ale păcatului.

Știu că sunt mulți, cari se scuză că ei citesc romanul, pentru limba frumoasă, predarea artistică, etc. Dar aceste sunt numai vorbe goale; căci precum în viața de toate zilele ținem de păcat seducerea femeii sau a bărbatului, ori călcarea în picioare a credinții conjugale, tot astfel păcătuiește și acela care cu ochi înflăcărați de patimă citește și se desfătează în descrierea amorului păcătos. Aici nu mai poate fi vorba de distracție ori plăcere artistică, ci de păcatul necurăției cu gândul, cu sufletul; adică de adulteriu spiritual.

Ferbințelile, totdeauna sunt simptomele morbului. Dacă vre'un tiner sau fată, are mania de a ceti, așa încât și odihna nopții o jertfește acestei patime, aceasta încă e sâmu rău, fiindcă tradează o boală sufletească. Urmările acestei boale sunt: groaza de lucru serios, neîmplinirea datorițelor, un astfel de cetitor vehement al romanelor, nu numa sufletului, dar nici trupului nu-i dă odihna recerută, nici nu poate mânca liniștit, ba nici în decursul mâncării nu se poate despărți de cartea interesantă; sufletul e parecă cuprins de friguri și o astfel de dispoziție e foarte priincioasă, ca respectivul să nu-și aleagă cărțile de cetit. Cu cât sunt mai picante, mai enervante, cu atât îi plac mai mult. Dar cu nutremântul sufletească necumpătat, se înfătrează deodată și germenii boalei sufletești; e amețit de prin-

ciipiile false, a căror falsitate e acoperită de spiritul scânteitor și stilul strălucitor; fantazia e stăpânită de scene păcătoasă; astfel ajunge bietul suflet în noroiu și de multe ori nici nu-și poate da seamă unde a ajuns.

Dar cetirea personală a romanelor pentru fete e primejdioasă și din alt motiv: multe fete bătrâne sunt cu adevărat jertfele romanelor. De când au scăpat adecă de școală, singura ocupație le-a fost cetirea romanelor și afară de acestea poate moda și petrecerea de le mai interesau; n'au învățat să lucre, să poarte o casă, n'au nici un simț față de multele lucruri mărunte, prin cari se asigură o viață casnică fericită; sunt pretensive, cu aspirații mari și dacă pe lângă aceste se mai adaugă și o zestre cam slabă, ori chiar nici o zestre, cine se va mira că au rămas fete bătrâne?

Ajungând tinărui la etatea, când trebuie să cugete la căsătorie, i-se desface și lui mintea și observă fără să voiască, că zău, o femeie care toată ziua lenevește pe sofă cetind romane și ocupându-se de petreceri și distracții, poate fi bună așa de petrecere, dar de soție nici când.

Dacă, iubite cetitorule, ești aplicat să primești sfat bun, atunci te rog să cetesti romane cât mai puține, iar dacă îți rămâne timp și pentru astfel de lucruri, să-ți alegi scriitorii și să nu primești prietinia spirituală a oricui.

Când sufletul e obosit de munca serioasă intelectuală, cetirea unei cărți bune, te recrează întocmai ca o excursiune în natură, la aer curat; și precum nu mergem la plimbare prin străzile amărâte și murdare, tot astfel și în excursiunile intelectuale prin literatura frumoasă, trebuie să băgăm de seamă, că la cine, unde căutăm recreare.

La noi, durere, reviste întemite anume pentru tinerime nu avem, totuși dacă voiești să citești literatură frumoasă, revistele dela noi, ți-le pot recomanda cu toată căldura. Tot aici la noi avem reviste serioase scrise în spirit creștin, acestea încă le poți ceti cu mult folos sufletească.

Sunt foarte multe cărți bune de cetit, poezii, romane, teatre. N'am de gând să ți le înșir aici, voiesc numai să te fac atent la traduceri, cu deosebire la cele din limba franceză; fii cu mare băgare la astfel de cărți, căci din Paris se propagă multă murdărie. Peste tot când îți ajunge în mâni o carte necunoscută, se te gândești, că omul cinstit caută societatea oamenilor cinstiți, tot astfel și când ne apucăm de cetit să ținem judecată asupra autorului și dacă vedem că propagă necredința ori imoralitatea, să-i aruncăm cartea ori cât de cu spirit ar scrie.

Ziarele sau presa de zi cum le numesc astăzi, nu se pot socoti de produse literare. Chemarea adevărată a foilor ar fi, să ne pună în curent cu politica, să ne lamurească cum stau trebile publice.

În zilele noastre foile vreau să suplinească toate cerințele omului, fac literatură frumoasă, știință, se ocupă cu artele și literatura economică, iar toate aceste le tractează cu o superficialitate rară. Clasele culte de ani nici nu observă că au devenit slugile ziarelor că chiar și munca obositoare a cugetării, formarea părerii individuale, dar chiar și convingerile le făuresc foile pe seama cetitorilor săi.

E adevărat că omul cult astăzi nu poate trăi fără un ziar, dar și aceea e adevărat că foile propagă zi de zi multe lucruri imorale, infectând sanctuarele familiei și lătinț în țara întreagă baccilii corupției morale.

În multe foi rubrica știrilor zilei, e școala perversă a fărâdelegilor, careia îi pune vârf rubrica judițială. Foiletonul predică evanghelia plăcerilor și propagă sensualismul. Vânărea lacomă a senzațiilor, care nu respectează nici sfințenia vieții familiare, tractează păcatele necurăției sub titulele bombastice ale tragediilor amoroase cu atâta nerușinare și în mod așa de enervat, încât aceasta speție a devenit adevărată plagă națională. Mai adaugând la toate aceste mica publicitate cu anunțurile ei, înțelegem foarte bine, cum părinții serioși nu cutează să lase pe masă foaia, ca nu cumva să ajungă în mâinile copiilor și să se invenneze și ei.

Când e vorba despre chestiile sanitare și igienice, despre spitale, canalizări, curățenia publică, presa într'un avânt nobil sare în ajutorul și apărarea binelui public. Intreb acum, de ce nu apără cu cel puțin atâta în-sufletire și igiena sufletească? Ori doară ca un popor să fie mare să recere numai sănătate trupească? Să nu uităm, că poporul acela e mai mare și mai puternic, care e mai moral.

Ziariști nostri se știu însufleți pentru binele și mărimea poporului, să păstreze deci și să apere curățenia bunelor moravuri, căci astfel le va fi răsplătită munca nu numai din partea oamenilor de bine, ci și din partea lui Dumnezeu!

20. Seducătorul pe scenele teatrului.

Teatrul e imitatorul cel mai credincios al vieții, de aci se esplică și faptul, că dintre toate artele teatrul are cea mai mare influință asupra omului cu deosebire asupra tinerilor, cari încă n'au principii de viață destul de cristalizate. Cei vechi ziceau, că: verba movent, exempla trahunt. Cuvintele ne emoționează, exemplul ne răpește cu el; teatrul atrage pe privitori cu puterea pildei vii.

Se potentează influința teatrului asupra sufletului nostru, prin poezie, muzică, pictură, artă tehnică, puterea graiului viu, și acțiunea care se petrece înaintea ochilor nostri, cari toate se unesc, ca să câștige, să cucerească sufletele.

Biserica lui Hristos a luat sub scutul său toate artele, chiar și teatrul. Când pictura, sculptura și arhitectura erau desprețuite, nebăgate în seamă, numai preoții bisericii și călugării le ascultau și îngrijau și le-au supus pe toate scopului celui mai frumos, mai ideal, în serviciul lui Dumnezeu. Chiar și teatrul urmărea acest scop. Așa numitele misterii, despre cari ne dau iconă destul de clară scenele dela Oberammergau, de multeori se predau și în biserică. Însă ținta ce o urmăreau servitorii bisericii nu a fost ca să producă prin aceste distracție, ci ca să crească poporul; pentru aceea le-au adăpostit și între zidurile bisericii. Trebuie să amintesc, că centrul cultului divin, liturghia, e o dramă într'adevăr sublimă. Abstrăgând dela conținutul intern, dzeieiesc, în înfățișarea ei esternă, liturghia noastră e o creațiune așa de artistică, ca și care acțiune

divină mai sublimă fantazia noastră nu produce.

Una dintre cele mai puternice mijloace culturale fără indoială e și teatrul, care poate rivaliza pe dreptul cu toate artele. Dacă teatrul predă numai adevărul, binele, frumosul dacă e școala intuitivă a vieții frumoase, nobile și desevărsite atunci teatrul curăță nobilitează moravurile și pe lângă aceste și distrage. Teatrul e o școală mai însemnată decât școlile elementare, reale, gimnazii și academii, se înțelege dacă e la nivelul chemării sale.

Oare astfel e teatrul modern? Recunosc, că să dau și pieze bune, dar teatrul de azi, nu e la culmea chemării sale.

Va urma.

Hârtii vechi.

— Comunicate de preotul Stef. Buzilă. —

(Continuare și fine).

Cu acest modru aflându-se partea cea mai mare Români, cari au luat armele și au jurat înălțatului împărat, că au căpătat și biserica, care încă nu se știe de cine și când sau făcut Dela căpătarea acestei biserici mai sus arătate în anul 1812 au ars cu tot ce a fost în ea. Prin ajutorul poporului sau rădicat și întemeiat a douăoara. — În acest an 1835 erau în Rodna 1122 grănițeri, 23 jăleri, 172 băiași, 14 țigani stabili și 22 umblători. Total 1350 suflete.

Tot în acest conspect în rubrica ultimă Gerasim Porcius parohul de atunci al Rodnei își scrie însuși biografia astfel: „Eu mai jos iscălitul parohul Rodnei veche Gerasim Porcius sum născut în 4 Martie 1760 și la vârstă de 13 ani am fost luat la școala normală în Năsăud, în care 6 ani am petrecut studiumu. Fiind în vârstă de 19 ani am fost prin Cinst. Regiment Comandó Haidendorf trimis la regimentu de linie Carl Toscaner, Infanterie Regiment la Viena, ca să aduc învățătura exercițiului, unde trei ani am slujit un an ca Gausulier Gemainer, unul ca Gefreiter și unul ca corporal, în care vreme la Schönbrun din jos de Viena o lună la ispițire exercițiului cu Sr. Majestăt Kaiser Iosef am fost dimpreună cu tot lagărul de față în slujbă. După chemarea de Cinst. și Inalt. G. Comandó și Regmts Comdt. venind în Cinst. Regiment de graniță al doila fiu dela Stoborte Nasszod trimis la Borgo, fiind că acela vidic atuncea o primit armele, ai deprinde și ai învăța exercițiu cătănesc, unde am petrecut 6 luni. Toemai de acolo am plecat la tabără la Ture, unde în 4 ani am fost în slujbă ziua și noaptea și înainte pizmașulni la 26 de bătălii strașnice: 1-a la Botoșeni, 2-a la Larga, 3-a la Eași de 2 ori, 4-a la Schintejé, 5-a la Vaslui, 6-a la Hottin, 7-a la Focșani, 8-a la Stroești, 9-a la Câmpia ajutorului, 10-a la Vama Timișului, 11-a la Bran în Dealul Teiului, 12-a la Câmpulung în țara românească, 13-a la Cetatea Turn și Necopia și la cetatea Schurschi (Giurgiu) de 12 ori, care în tot face 26 ori. La anul 1791 am venit acasă în graniță la locul strămoșesc. Am mai slujit în loc de Feldwebel 7 ani la 3-a Compagnie și așa plinind toate slujbele cătănești și la lagăr în Sângeorz și la lagăr la Salva sau plinit 23 dela care

fui comăndăluit la preoție după pofta satului de Dl căpitan Horwatt și Domnu Obers-tlieutenant Șișcovits la candidație, unde petrecând 2 ani, cu ajutorul lui Dumnezeu în anul 1804 în 29 Martie am primit taina preoții și așa dară peste tot face vieața mea 75 ani dimpreună cu slujba preoții, care am purtato în 31 de ani. — Despre partea caracterului din părinți sum de oameni mireni grănițeri din Rodna veche.“

Acest Gerasim Porcius a fost moșul (tata mamei) lui Flore Porcius, fost vicecăpitan al districtului Năsăud, membru al academiei române și vestitului botanic. Până în pătrarul ultim al anului 1834 parohul Gerasim să subscria „Porcul“ și numai cu începutul anului 1835 sa subscris „Porcius“.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

În editura Librăriei naționale S. Bornemisa din Orăștie: *Noua lege militară* (Extras din lege și tâlcuirea ei. Cine are drept a scăpa de miliție? Cine a servi mai puțin timp?) de Alexiu Hamat sublocotenent.

E o carte folositoare pentru toți, pe cari legea nouă militară îi privește deaproape. La călcăiul cărții mai sunt și diferite modele și rugări pentru cei cari recurg după vre un favor. Costă 2 cor. trimisă franco.

În editura tip. *Ramuri* din Craiova a apărut: *Călător de Ionescu-Șișești*, cuprinzând un mănunchiu de schițe dintr'o călătorie făcută de autor în Germania și Franța. Minunatele descrieri sunt însoțite de o mulțime de ilustrații, cari reprezintă punctele mai însemnate din acest drum. Vom reveni.

„Biblioteca pentru toți“ *Istori literaturii Române* de Gh. Adamescu e unul din volumele noi apărute în „Biblioteca pentru toți“.

Nu voiu vorbi în această scurtă dare de seamă de competența autorului acestei broșuri, cunoscut atât prin lucrările-i didactice, cât și din „Biblioteca pentru toți“ unde a mai publicat câteva volume.

Vom spune numai că din acest volum autorul a izbutit să facă o minunată lucrare — plăcuta ca cetire și nespuse de instructivă ca fond — folositoare nu numai elevilor, sau numai tuturor cetitorilor de lecturi alese, ci și specialiștilor pentru cari e un ales izvor informativ.

Nevoia acestei publicații era de mult timp și de toți simțită. De aceea „Biblioteca pentru toți“ conformându-se programului ei, în care figurează și publicarea unor volume, în cari să se arate manifestarea pe terenul cultural a diferitelor neamuri, — a început publicarea Istoriei literaturii române, încercare ce ne măgulim a crede că a reușit, întrucât în felu-i e singura lucrare apărută până azi la noi, într'o publicațiune periodică de felul „Bibliotecii pentru toți“.

Lucrarea aceasta cuprinde întreaga istorie a literaturii noastre dela întâiele-i începuturi și până azi. Toate cunoștințele cu privire la deosebitele ramuri ale literaturii

— poporană, religioasă, cultă — sunt orânduite sistematic și pe deplin și lămurit tratate.

Când e vorba de vre-o epocă, de oameni sau curente, cari au avut o mai mare înrăurire asupra mersului și dezvoltării literaturii noastre, autorul se oprește și tratează chestia mai pe larg, — dar nu sunt lăsate neobservate nici chestiile cele de mai mică însemnătate.

Biografiile amănunțite — însoțite aproape la mai toți autorii de portretele lor — sunt complete și făcute după datele celor mai noi cercetări.

Asupra epocii noastre, autorul insistă mai mult, lămurind nașterea și țelul diferitelor curente ce s'au format în timpul din urmă în literatura noastră.

Un capitol special se găsește cu privire la cărțile și revistele apărute în cei din urmă ani de mișcare literară.

Un index alfabetic ușurează pe cel care, având nevoie de diferite explicații, nu trebuie să răsfoiască mult cartea.

Un volum, în care — în peste 550 de pagini — se cuprinde toată manifestarea pe tărâmul cultural a neamului nostru, o carte nespuse de folositoare ori cărui iubitor de literatură și de înmulțire a cunoștințelor, — iată ce e cuprinsul Nrilor 845—850 din „Biblioteca pentru toți. Un volum. 550 pagini. Prețul: Lei 1,50. — Se află de vânzare și la Librăria Seminarială din Blaj.

Înștiințare. Din monumentală operă „*Dacia preistorică*“ (un volum în 80 mare cu 1152 pagini și numeroase ilustrațiuni) de regretatul *Nicolae Densusianu*, cu o prefață de d-l *Dr. C. I. Istrati*, se află spre vânzare un număr de exemplare în depozitul „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“. *Prețul unui exemplar* trimis franco, este de 30 (treizeci) coroane. Cei-ce doresc să-și procure această lucrare monumentală, al cărei venit, după acoperirea cheltuelilor de tipar, va cădea în beneficiul „Asociațiunii“, să binevoiască a se adresa Oficiului de casă al „Asociațiunii“ (Sibiu, Str. Șaguna, Nr. 6).

Sibiu, 7 Iunie n. 1913.

Biroul „Asociațiunii“.

În editura tipografiei *Ramuri* din Craiova au apărut două cărțicele de o aleasă execuție tehnică și conțin versuri la diferite ocațiuni și despre lucruri dragi copiilor. Versurile sunt în mare parte introduse de ilustrații corespunzătoare

Titlul cărților: *Elena Farago*:

Copiilor . . . costă 1.25 cor.

Pentru copii . . . 1.—

Se pot comanda și la Librăria Seminarială din Balázsfalva—Blaj.

A eșit de sub tipar:

Regulament pentru organizarea învățământului în școlile primare din Arhidieceza gr.-cat. română.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*. Prețul 2 cor.

A apărut: Acatistul și se vinde legătura simplă frco . . . 1 cor. 10 fil.
 " cu foi aurite în pânză 1 " 60 "
 " în piele bordo frco 6 " 20 "
 " în celuloid cu cruce frco 5 " 20 "
 Librăria Seminarială Blaj—Balázsfalva.

Critica unei lecții de Valer Seni profesor în Năsăud. E o folositoare broșură pentru toți oamenii de școală, cari doresc a cunoaște cum trebuie tratată metodic o lecție în școală. Broșura e o reproducere din „Foaia școlastică” și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj, cu 60 fil.

Se află de vânzare

Portretul Esceleției Sale **Dr. Y. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-lulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — **1.10** cor.

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială*.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4.30 cor. fco. Mărimea icoanelor $4\frac{5}{70}$ cm.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5.30
 vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5.30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 7.30 cor.
 vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7.30 rco.

3. Hipnotism și Spiritism 1.50

Preaveneratul Couzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din casele bisericești pentru bibliotecă. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol Blaj—Balázsfalva.

Dr. IZIDOR MARCU:
 Teologia pastorală volum I. Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5.40 cor. Sunt indispensabile fiecărui preot.

Se pot primi dela *Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj* cu prețul 9.50 cor.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Dionisiu Popp.

tâmplar în Aiud—Nagyenyed, Vizutca Nr. 3 execută prompt, ieftin și artistic toată specia de lucrări de măsurit și strugărie, precum uși, ferestre, mobile pentru casă, mobiliatură pentru școli și biserici, amvoane și iconostase.

Lucrările mele de brânză aceasta se pot vedea în biserica greco-catolică din Aiud.

(99) 21—26

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, eatarului, flegmei, tusei convulsive și măgărești

Caramellele pectorale

alui Kaiser cu „trei brazi”

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonboane excepțional bune și gustoase.

Pachete cu 20 fil. și cu 40 fileri; cutie cu 60 fileri se află la: **Carol Schieszl** farmacist Blaj. (34) 16—22

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912 . . . . . K. 5.456,645.67
 Capitale asigurate pe viață achitate . . . . . „ 3.458,689.48
 Starca asiguratilor cu sfârșitul anului 1912 } fco „ 123.667,241.—
 } viață „ 11.740,710.—
 Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.603,400.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13) 47—?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f. 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.